بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓު

ދިވެހިރާއްޖެ

ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތް

- ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު: 2022/HC-A/144
- އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް: [redacted]
- އިސްތިއުނާފު ރައްދުވި ފަރާތް:
- މައްސަލައިގެ ބާވަތް: ދަރިންގެ ހަރަދު ހޯދުން

މައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލީސް:

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ފައިސަލް

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ނިޔާޒް

ފަނޑިޔާރު ޙަސަން ޝަފީޤު

ނިމުނު ތާރީޚް: 26 ރަޖަބު 1445 / 06 ފެބްރުއަރީ 2024

ހައިކޯޓުގައި ޤަޟިއްޔާ ރަޖިސްޓަރީ ކުރެވުނު ތާރީޚް:

26 ރަމަޟާން 1443
27 އޭޕްރީލް 2022

އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު މައްސަލަ:

- ނަންބަރު: 6/N11C/2022
- ނިންމި ކޯޓު: ތ. ވޭމަންޑޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓު
- ބާވަތް: ދަރިންގެ ޚަރަދު ހޯދުން
- ހުށަހެޅުނު ތާރީޚް: 17 ފެބްރުއަރީ 2022
- ނިމުނު ތާރީޚް: 21 މާރިޗު 2022

އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް

[redacted]

އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތް

[redacted]

ޢާއިލީ – ދަރިންގެ ޚަރަދު ހޯދުން – އާއިލާއާބެހޭ ޤާނޫނުގެ 64 ، 65 އަދި 66 ވަނަ މާއްދާ – ޚަރަދު ނަގައިދިނުން - ޚަރަދު ދައްކަންޖެހޭނީ ތާރީޚު

ނޯޓް: މި މައްސަލައަކީ، ކުޑަކުދިންގެ މަޞްލަޙަތު ހިމެނޭ މައްސަލައަކަށްވާތީ، މިމައްސަލައިގައި ހިމެނޭ ފަރާތްތަކުގެ މަޢުލޫމާތު ސިއްރުކޮށްފައިވަނީއެވެ. އެހެންނަމަވެސް، މައްސަލައިގެ ހުކުމްނާމާ ދޫކުރެވުނުއިރު، މި މަޢުލޫމާތު ހިމެނިފައިވާނެއެވެ.

- **ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ފަޒީލްގެ ރައުޔު:**

މައްސަލައިގެ ތަފާސީލު:

1. މި މައްސަލައަކީ، ތ. ވިލުފުށީ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 6/N11C/2022 ޤަޟިއްޔާ ނިންމާފައިވަނީ ޝަރުޢީ ނުވަތަ އަދި އުޞޫލުތަކާ ޚިލާފަށް ކަމަށްބުނެ [redacted]ގެ ފަރާތުން އެ ޤަޟިއްޔާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަށް އިސްތިއުނާފުކޮށް ހުށަހެޅުމުން ބަލާފައިވާ ޤަޟިއްޔާއެކެވެ. މި ޤަޟިއްޔާގައި އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތަކީ [redacted] އެވެ.

މައްސަލައިގައި ކަން ހިނގާފައިވާގޮތް

2. [redacted] އާއި [redacted] އާއި ދެމީހުންގެ ފިރިހެން ދަރިފުޅުގެ ޚަރަދު ހޯދުމަށް އެދި [redacted] ފަރާތުން ތ. ވިލުފުށީ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓަށް ހުށަހެޅިއެވެ.[3]

3. އެމީހުން އެހެނިހެން ޚަރަދުގެ ގޮތުގައި ލިބިގަތުމަށް އެދުން ޚަރަދު ތަކުގެ ތަފްސީލު ތިރީގައި އެވަނީއެވެ.[4]

އަންނައުނުގެ ޚަރަދު	1. އީދު ދުވަސްތަކަށް ޖުމަލަށް އީދު ހެދުމާއި ކުއްޖާ ކިޔަވާ ސްކޫލުގެ އިވެންޓްތަކަށް ހެދުމެއް ގަންނަންޖެހިއްޖެ ހިނދަކު އެ ހެދުމެއް. 2. 1 ދިގު ސްކާޓް، 2 ބްލައުސް، 1 ޖީންސް	620 ރ
ބޭސްފަރުވާގެ ޚަރަދު	3. އާސަންދައިން ނުލިބޭ ބޭސްފަރުވާ އެއް ކުރަންޖެހިއްޖެނަމަ އެ ޚަރަދު.	-

[1] [redacted]

[2]

[3] ތ. ވިލުފުށީ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓަށް ހުށަހެޅި "ޚަރަދުގެ މައްސަލާގައި ދައުވާ ހުށަހަޅާ ފޯމު"

[4] ތ. ވިލުފުށީ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓަށް ހުށަހެޅި "ޚަރަދުގެ މައްސަލާގައި ދައުވާ ހުށަހަޅާ ފޯމު"

6500ރ	4. ކުއްޖާ ޚިދުމަތަށް ކުއްޔަށް ހުންނަ ތަނުގެ ކުއްޔާއި ކުއްޖާގެ އިންޓަވްޔޫއާއި ކުއްޖާގެ ޚިދުމަތަށް ބޭނުންކުރާ ސާމާނު އަދި ޚިދާވާ ކާޑުޖަހާ ދަތުރުކުރުމުގެ ޚީ 5. ޚިދުމަތަށް ގަތް ވޭޖްބުކް	ޚިދުމަތުގެ ޚަރަދު
6000ރ	6. ކުއްޖާގެ ފޯނުކުރާ ރީލޯޑް، ޓްރާންސްޕޯޓް 7. 2 މަހަށް ގޭގެ ކުލި	އިތުރު ޚަރަދު
13120ރ	**ޖުމްލަ**	

ރ. ވާދަނޑޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުން މައްސަލަ ނިންމިގޮތް

4. ރ. ވާދަނޑޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 6/N11C/2022 ފަސްލުއްޤަޟާއަށް ބަލާއިރު އެ ފަސްލުއްޤަޟާގައި:

4.1- 23 ފެބްރުއަރީ 2022 ދުވަހުން ފެށިގެން، ކުއްޖާގެ އުމުރުން 18 އަހަރު ފުރެންދެން، ކުއްޖާގެ ޚަރަދަށް -/1000 (އެއްހާސް) ރުފިޔާއާއި، ކުއްޖާ ބެލުމުގެ ޚަރަދަށް -/1000 (އެއްހާސް) ރުފިޔާ އެކުލެވޭގޮތަށް -/2000 (ދެހާސްރުފިޔާ) އަށްވުރެ މަދުނޫން އަދަދެއް، ރ. ވާދަނޑޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓަށް ދެއްކުމަށް ކުއްޖާގެ ބައްޕަ [redacted] އަންގައި،

4.2- ޢާއިލާއާބެހޭ ޤާނޫނުގެ 66 ވަނަ މާއްދާގައި ބުނާ، އަންނައުނުގެ ޚަރަދާއި ޚިދުމަތާއި ދިރިއުޅުމުގެ ޚަރަދާއި ބޭސްފަރުވާ ކުރުމުގެ ޚަރަދުވެސް މި ރިޕޯޓުގެ 4 (ހަތަރެއް) ވަނަ ނަންބަރުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާގޮތުގެ މަތިން ދެމުންގެންދިއުމަށް ކުއްޖާގެ ބައްޕަ [redacted] އަންގައި،

4.3- ސްކޫލަށް ދިޔައީމާއި، އިސްކޫލްތަކުގެ ރީތި ސްކޫލު މަގުގައި ކުއްޖާ ތަޢުލީމީ ޚަރަދުކުރުމަށް ނަޞޭޙަތްދީފައި ފަސްލުއްޤަޟާ ނިންމާފައިވެއެވެ.[5]

[5] ރ. ވާދަނޑޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 6/N11C/2022 ފަސްލުއްޤަޟާގެ "ޝަރީޢަތް ނިމުނު ގޮތުގެ ރިޕޯޓް"

އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާތައް

5. ނ. ވެލިދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 6/N11C/2022 ޤަޟިއްޔާ ނިންމާފައިވާގޮތް ޝަރުޢީ އަދި ޤާނޫނީ ހަމަތަކާ އެއްގޮތްނުވާ ކަމަށް ބުނެ [redacted]ގެ ފަރާތުން އަންނަނިވި ނުކުތާ ހުށަހަޅާ އުސޫލުތަކާ ބޭރު ގޮތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި ވާހަކަ ދައްކާފައިވެއެވެ. އެގޮތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ނުކުތާތަކަކީ؛

-5.1 މައްސަލައިގެ ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތުގެ ރިޕޯޓުގައި 2 ވަނަ ނަންބަރުގައި، [redacted] އާއި [redacted]އާ ދެމެދުގެ ވަރި ސާބިތުކުރުމުގެ މައްސަލަ (ވެލިދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 16/N11C/2021 ޤަޟިއްޔާ)ގެ ޙުކުމް ކޮޕީ ޑުޕްލިކޭޓް ހަދައި ދިނުމަށް އަންގާފައިނުވާކަމަށް ފުރަގަސްކުރައްވާފައި، ވެލިދޫ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 6/N11C/2022 ޤަޟިއްޔާއަކީ ކޮޕީ ޑުޕްލިކޭޓް ހަދައި ހޯދުމަށް ކުރި ހުށަހެޅުމަކީ މަސައްކަތް ކަމަށް ކަނޑައަޅާފައިވާއިރު، ދެމެދުގެ ވަރި ސާބިތުކުރުމުގެ މައްސަލައާ (ވެލިދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 16/N11C/2021 ޤަޟިއްޔާ)ގެ ޙުކުމުގައި އެކުވެރިން ޚަރަދު ޚިލާފުވާފައިވާކަމަށް ބުނެ ހުށަހަޅާ ނުކުތާ؛

-5.2 އެކުވެރިން ޚަރަދުގެ ގޮތުގައި މި މައްސަލާގައި ހުށަހަޅާފައިވާ ޝަހާދަތާއި ކޮންމެހެން ކުރަންޖެހޭ ޝަހާދަތް ކަމާއި އިޝްތިހާރު ކުރީ ކޮން ބާވަތެއްގައި ކަމާއި އެކަންކަމާގުޅޭގޮތުން ދައްކާފައިވާ ވާހަކަތައް ޝަރީޢަތުން، ބައްޔިނާއެއްގައި ލިޔުއްވާފައިވާކަން ފާހަގަކުރެއްވިކަމާއި ޝަރީޢަތުގެ ރިކޯޑުން ކޯޓުގައި ވާނެކަމަށް ބުނެ ހުށަހަޅާ ނުކުތާ އަދި؛

-5.3 ޝަރީޢަތުގެ ރިޕޯޓުގެ 5 ވަނަ ނަންބަރުގައި ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ "މުދަލުގެ ހައިސިއްޔަތުން މައްސަލައެއް ހުށަހަޅާފައިވާކަމާއި، އެކުވެރިން ޚަރަދުގެ ގޮތުގައި ނަގައިދިނުމަށް އެދިފައިވާ 13120 ރުފިޔާއަކީ ކުއްޖާގެ ބައްޕަ ހަމަޖެހިކުރުމަށް އެއްބަސްވެގެން ހަމަޖެހިއްޖެކަން ކޮށްފައިވާ ހަމަތަކަކީ ނަފަޤާ ކަމަށް

ބަޔާންކޮށްފައިވާއިރު، އެހެނިހެން ހަރަދަކީ ކުއްޖާގެ ބައްޕަގެ ފަރާތުން ކުރަންޖެހޭ ހަރަދެއްކަމުގައި، [redacted]އަށް އަންގައި ހުކުމްކޮށްފައިވާކަން މާޅެންދޫ މަޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 16/N11C/2021 ދަޢުވާގެ ހުކުމުން އެނގެން އޮންނަކަމާއި، އަދި ހަރަދު ދޭންޖެހޭނީ ދަރިންގެ ބައްޕަ ދުރުކަނާކަމަށް ކަން ބަޔާންކުރާ އެއްވެސް ޤާނޫނެއް ނުވަތަ އުސޫލެއް ދިވެހިރާއްޖޭގައި އަދި ހެދިފައިނުވާކަމާއި، އަމަލު ކުރެވެމުންދާ އުޞޫލިއްޔަތުވެސް ހާޖަތުން ހަރަދު ކުރުމަށް އަންގައި މައްސަލައެއް ނިންމުމަށްފަހު އެހަރަދު ނުދޭނަމަ، ހަރަދުކުރަންޖެހިގެން ކޮށްފައިވާ ހަރަދު ހޯދުމަށްކަމާއި، ހަރަދުގެ ތަފްސީލު ކާބަލް ހުށަހަޅައިގެން އެހެނިހެން ހަރަދު ނަގައިދިނުންކަން ކޯޓުތަކުގައި ނިންމާފައިވާ މައްސަލަތަކުން އެނގެންއޮންނަކަމަށް ބުނެ ހުށަހަޅާ ނުކުތާއެވެ.

ޝަރީޢަތް ފާހަގަކުރެވުނު ކަންކަން

ހަރަދު ހުކުމަށް ދައުވާކުރުން

6. އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތުން ހުށަހަޅާ ފުރަތަމަ އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާ އެފަރާތުން ބިނާކުރި އަސާސަކީ މާޅެންދޫ މަޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 16/N11C/2021 (ވަކި ސާބިތުކުރި) ދަޢުވާގެ ތަރުތީބުން ކުއްޖާގެ އަންނައުނުގެ ހަރަދާއި، ކެއުމުގެ ހަރަދާއި، ބަލިވެއްޖެނަމަ ބޭސްފަރުވާ ކުރުމުގެ ހަރަދު ދޭންޖެހޭނީކަމަށް ކަނޑައަޅާފައިވާއިރު، މި ހަރަދުގެތެރޭގައި ޚާއްޞަ ކަނޑައެޅިފައިވާ ދަޢުވާއާއި ބަލަހައްޓާކަމާއި، ނަމަވެސް އިސްތިއުނާފުކުރެވިފައިވާ މާޅެންދޫ މަޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 6/N11C/2022 ދަޢުވާގައި "ހިގަމުންދާ މިދައުވާ ފިޔަވައި ހަރަދުހޯދުމުގެ ދައުވާއެއް [redacted] މިގޮތުން ހުށަހަޅާފައިނުވާތީ" މިފައިން ބަޔާންކޮށްފައި، މައްސަލަ ނިންމުމުގައި މިކަމަށް ރިޢާޔަތްކޮށްފައި ނެތްކަން އެނގެއެވެ.

7. އާއިލާއާބެހޭ ޤާނޫނުގެ 64 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި ބަޔާންކޮށްދީފައި އޮންނަނީ ދަރިންގެ ހަރަދު ހޯދުމަށް މަސައްކަތް ކޮށްފައިވާކަމަށް ބެލެވޭނީ ހަރަދު ހޯދުމަށް ކޯޓުގައި ދައުވާކޮށްފައިވާ ނަމައެވެ.

8. ފޫމަންދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 16/N11C/2021 (ވަރި ސާބިތުކުރި) ފޮނުއްވާފައި ދަރިންގެ ހަރަދާމެދު ގޮތެއް ކަނޑައެޅުމުގައިވާ ފޮނުއްވާއެއް ކަމަށް އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ބުނަކަމުގައިވިނަމަވެސް އެ މައްސަލައާއި ގުޅޭގޮތުން އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތުން ފޫމަންދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓަށް ދިން ބަޔާންގައި "...އަޅުގަނޑު އަމިއްލަ މަސައްކަތުން ހޯދާފައިހުރި ތަކެއްޗާއި، އެހެންމީހުން އަޅުގަނޑަށް ހަދިޔާގެ ގޮތުގައި ދީފައި ހުރި ތަކެއްޗާއި، މީހުން އަޅުގަނޑާއި ހަވާލުކޮށްފައިހުރި ތަކެތި އަޅުގަނޑަށް ދޫން އެއްބަސްވާނަމަ، އިއްދައިގެ ހަރަދާއި ބޭނުމެއްނުވާނެ. އަދި ދަރިންގެ ހަރަދު ކޯޓު މެދުވެރިކޮށް ބޭނުމެއްނުވާނެ." މިފަދައިން [redacted] ބުނެފައިވާތީއެވެ.

9. ފޫމަންދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 16/N11C/2021 ފޮނުއްވާފައި [redacted]ގެ ވަރި ސާބިތުކުރުމުގެ ފޮނުއްވާކަމަށްވުމުގައި، އެ ފޮނުއްވުމުގެ ތެރެއިން ދަރިންގެ ހަރަދު ކޯޓު މެދުވެރިކޮށް ބޭނުމެއްނުވާކަމަށް އިސްތިއުނާފު ކުރާފަރާތުން ބުނެފައިވާކަން އެނގެން އޮންނަކަމުން، އާއިލާއާބެހޭ ޤާނޫނުގެ 64 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި ބަޔާންކުރާ ފަދަ ދައުވާއެއް އިސްތިއުނާފު ކުރުމުގައިވާ މައްސަލައިގެ ކުރިއަށް ހުށަހަޅާފައިވާކަމަށް ނުބެލެވެއެވެ. އަދި ފޫމަންދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 16/N11C/2021 ފޮނުއްވުމުގައި ނަގައިދިނުމަށް ކަނޑައަޅާފައިވާ ހަރަދަކީ އެއީ ކުއްޖަކަށް ބޭނުންވާ އެންމެ އަސާސީ ހަރަދު ކަމަށްވުމައި، އެ ހަރަދަކީ ބައްޕަގެ މައްޗަށް ލާޒިމްވާ ހަރަދެއްކަމުން، އެ ހަރަދުދޭން އެ ފޮނުއްވާގެ ތެރެއިން ނަގައިދިނުމަށް ކަނޑައަޅާފައި އޮތް އޮޅުމަކީ އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ދަރިންގެ ހަރަދު ހޯދުމަށް އެދި ދައުވާކޮށްގެން ނަގައިދީން އެންގި ހަރަދެއްކަމުގައި ނުބެލެވެއެވެ.

ކުއްޖާގެ ޙަޟާނަތު ނަގައިދިނުން

10. އިސްތިއުނާފީ ދެވަނަ އަދި ތިންވަނަ ނުކުތާ އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތުން ބިނާކޮށްފައިވަނީ ކުއްޖާގެ ޙަޟާނަތު ނަގައިދިނުމާ ގުޅިގެންނެވެ.

11. އެގޮތުން އިސްތިއުނާފީ ދެވަނަ ނުކުތާގެ ތަފްސީލުގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ބުނެފައިވަނީ ކުއްޖާ މާލެ ހިއްޕުމަށް ފޮނުވި ކުއްޖާގެ ބައްޕައަށް އެނގިގެންކަން ކުޅެގެން ފުރުޞަތު ޝަރީޢަތުގެ ރިކޯޑުން އިން އެނގޭކަމާއި، އެޒާރާކަތައް ބަލާނުލައި ޚިޔާނާތްތެރިވާކަމާއި، މާލެ ހިއްޕުމަށް ފުރުވަން ދިޔައިރުވެސް ކުއްޖާ ފުރުޕުމަށް ކުއްޖާގެ ބައްޕަ ފޮނުވި ކައިރީގައި ހުރިގޮތުން ކުއްޖާގެ ބައްޕަގެ އިޢުތިރާފުން އެނގޭކަމަށެވެ.

12. އަދި އިސްތިއުނާފީ ތިންވަނަ ނުކުތާގެ ތަފްސީލުގައި އުމުރުން 18 އަހަރު ނުފުރޭ ކުދިންނަށް ޙަޟާނަތު ދޭންޖެހޭނީ ކުއްޖާގެ ބައްޕަ ރަށް ކަންކަމަށް އެކަށީގެން ބަލާނުކުރާ އެއްވެސް ފޯރުކޮށްދިނުމުގައި ނުވަތަ ގާއިދާއިގައި ނުވަތަ އުސޫލެއްގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާކަމަށާއި، ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތުގެ ރަޤަމު 4 ވަނަ ނަންބަރުގައި ކުއްޖާގެ އުމުރުން 18 އަހަރު ފުރެންދެން ހިއްޕުމަށްބަލާ ކޮންމެހެން ކުރަންޖެހޭ ޙާލަތު ޙަޟާނަތު ހިފެހެން ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާއިރު، އެހިތަށްވާ އެކަށީގެން ޙަޟާނަތު ނަގައި ނުދޭން ކަމަށް ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތުގެ ރަޤަމު 5 ވަނަ ނަންބަރުގައި ނިންމާފައިވާ އެކަށީގެންވާ ވަރަށް ނުބަލާ ނިންމާފައިވާ ނިންމުމެއްކަމަށް ޝަކުވާކުރާކަމަށެވެ.

13. ކުއްޖާ މާލެ ހިއްޕުމަށް ފޮނުވި ކުއްޖާގެ ބައްޕައަށް އެނގިގެންކަން ކުޅެގެން ފުރުޞަތު ޝަރީޢަތުގެ ރިކޯޑުން އިން އެނގޭކަމާއި، އެޒާރާކަތައް ބަލާނުލައި ޚިޔާނާތްތެރިވާކަމަށް ބުނެ ފުރަގަސްދީފައިވާކަމަށް ދެކެން އިޙްތިރާމް އެކަން ބައްޕަކަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުން އެ ރިކޯޑުން ފާހަގަކުރެއްވިއެވެ. ރިކޯޑުން އަދި އަހަރު ބަލައިލުމުން، އަންނަނިވި ކަންކަން ފާހަގަކުރެވިއެވެ.

13.1- ކުއްޖާ މާލެއަށް ހިއްލުވުމަށް ފޮނުވުމާއި ގުޅިގެން ކުއްޖާގެ ބައްޕަ ބުނެފައިވަނީ ކުއްޖާ ބޮޑުއުޅި ގޭގެ ވިލިގިލިން ގުޅުމުން ކުއްޖާ އެގޭގައި ބަހައްޓާފައިވަނީ ކުއްލަކަށް ނޫންކަމަށް ބުނެފައިވާކަމާއި، ކުއްޖާ ކޮލެޖަށް ދީ އެއް ދަތުކަށްޖެހޭ ކަމުގެ ނޫނީގެ ކަމަށެވެ.

13.2- ކުއްޖާ މާލެއަށް ހިއްވަން ފޮނުވުމުގެ މުޢާމަލާތުތަކަށް ކުއްޖާގެ ބައްޕައާއި މަޝްވަރާކުރުމުންކަމާ ޝަރީޢަތުން ކުއްޖާގެ މަންމައާއި ސުވާލުކުރުމުން ކުއްޖާއަށް ކޮލެޖަށް ދާން ލިބުމުން ކުއްޖާ މާލެ ފޮނުވުމަށް ކުއްޖާގެ ބައްޕަ ކައިރީ އެވާހަކަ ބުނުމުން ހިމަނުނުކަމަށް ނުބައްޓަބަދަލުކަމަށާއި، ކަމި ނުދެއްކޭނެ ކަމަށް ކުއްޖާގެ ބައްޕަ ބުނިކަމަށް ކުއްޖާގެ މަންމަ ބުނެފައިވެއެވެ.

13.3- ކުއްޖާ މާލެ ފޮނުވިއިރު ކުއްޖާގެ ހަރަދާއިމުދު މަޝްވަރާ ކުރުމުންތޯ ކުއްޖާގެ މަންމައާއި ސުވާލުކުރުމުން ކުއްޖާ މަންމަ ބުނެފައިވަނީ ކުއްޖާ ބައްޕައަށް އެ ހަރަދު ނުދޭނެކަމަށް ބުނެފައިވާކަމަށެވެ.

14. ބުނުމުން ކަންކަން އެގޮތުގެ މަތިން ހުރުމުން ކުއްޖާ މާލެ ހިއްވަން ދިޔަކަން ކުއްޖާގެ ބައްޕައަށް އެނގިފައިވާކަމުދު އެއްވެސް ޝައްކެއްނެތެވެ. ނަމަވެސް ކުއްޖާ މާލެ ފޮނުވިއިރު ކުއްޖާ ހުރި ގޭގެ ކުއްޓާއި ހިއްވުމުގެ ހަރަދުތައް ކުއްޖާގެ ބައްޕައަށް ނުދައްކާނެކަމަށް ކުއްޖާގެ މަންމައަށް އަންގާފައިވެއެވެ.

15. ކީރިތި ޤުރުއާނުގައި މާތްالله ވަޙީކުރައްވާފައިވާ وَعَلَى ٱلْمَوْلُودِ لَهُۥ رِزْقُهُنَّ وَكِسْوَتُهُنَّ بِٱلْمَعْرُوفِ[6] ބަސްފުޅުގެ މާނައިންވެސް ދަރިންގެ ހަރަދު ކުރަންޖެހޭ ފަރާތަކީ ދަރިންގެ ބައްޕަކަމަށް ދަރީން ލިބޭއެވެ. ހަމައެއާއެކު އާއިލާއާބެހޭ ޤާނޫނާއި[7] އާ ޤާނޫނުގެ[8] ދަށުން ހެދިފައިވާ ޤަވާއިދު[9]ގައިވެސް ދަރިންނަށް ހަރަދު ކުރުމުގެ ޒިންމާ ޤާނޫނުން މަތިކުރެވިފައިވާ ފަރާތަކީ ދަރިންގެ ބައްޕައެވެ. އެގޮތުން ކުއްޖާގެ އުމުރުން 18 އަހަރު ފުރެންދެން ކުއްޖާ ބެލުމުގެ ހަރަދަށް، އެއް ކުއްޖަކު ހުރިނަމަ، މަހަކު 2000ރ (ދެހާސް ރުފިޔާ) އަދި އެއް ކުއްޖަކަށްވުރެ

[6] ސޫރަތުލް ބަޤަރާ 233
[7] ޤާނޫނު ނަންބަރު 4/2000
[8] ޤާނޫނު ނަންބަރު 4/2000
[9] އާއިލާއާބެހޭ ޤަވާއިދު

ގިނަ ކުދިން ތިބިނަމަ، އިތުރުވާ ކޮންމެ ކުއްޖަކަށް މަހަކު 1000ރ (އެއްހާސް ރުފިޔާ) އަށްވުރެ މަދުނުވާން އަދަދެއް ދޭންވާނެކަމަށް އާއިލާއާބެހޭ ޤާނޫނުގައި ކަނޑައަޅާފައިވެއެވެ.[10] އަދި ބެލުމުން ހަރަދުގެ އިތުރުން ކުރަންޖެހޭ ހަރަދުތަކުގެ ތެރޭގައި އަންނައުނުގެ ހަރަދުގެ ގޮތުގައި އަހަރަކު 3 ފަހަރާއި، ކިޔަވައިދިނުމުގެ ހަރަދުގެ ގޮތުގައި އަހަރަކު 2 ޔުނިފޯމު، 1 ބޭގު، ފޮތް ލިޔޭ އަދި ސްޓޭޝަނަރީ ހިމެނޭގޮތަށް ފޮތްފޮތާއި ތަކެއްޗާއި، ބޭސް ފަރުވާގެ ހަރަދުގެ ގޮތުގައި ސަރުކާރުގެ ބޭސްފަރުވާ ކުރާ މަރުކަޒުތަކުން ހިލޭ ނުލިބޭ ބޭސްފަރުވާ ކުރުން ހިމެނެއެވެ.[11] ބެލުމުން ހަރަދުތައް ކުރުވުމާއިމެދު އެނގޭ ބިލުތަކާއި ރަސީދުތައް ފަދަ ލިޔުންތައް ހުށަހަޅައި އެ ހަރަދުތައް ކުރެވިފައިވާކަން ސާބިތުކޮށްދިނުމުން އާއިލާއާބެހޭ ޤާނޫނުގެ 66 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން އިތުރު ހަރަދުގެ ގޮތުގައި އެ ހަރަދުތައް ކޮށްދިން ނަފަރަކަށް ނަގައިދެނެއެވެ. ދެމަފިރިން ވަކިވުމަށްފަހު ދަރިންގެ ހަރަދު މައްސަލައަށް ފައިސަލާކުރުމުގައި، ހަރަދު ދޭންޖެހޭ ކުއްޖާގެ ބައްޕަގެ މާލީ ދަރަޖައާއި ތަނަވަސްކަމަށް ރިޢާޔަތްކުރުމަކީ ކޯޓުން އަމަލުކުރާ އާންމު އުސޫލެވެ.

16. އިސްތިއުނާފު ކުރުމުގައިވާ މައްސަލައަށް ބަލާއިރު މި މައްސަލައަކީ އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތުން އެދިފައިވާ ފަދައިން ކުއްޖާގެ އިތުރު ހަރަދުތަކަށް ހިނގާފައިވާ ހަރަދުތައް ދައްކަން ނަގައިދިނުމަށްއެދި ހުށަހެޅިފައިވާ މައްސަލައެކެވެ.

އަންނައުނުގެ ހަރަދު

17. އަންނައުނުގެ ހަރަދުގެ ގޮތުގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ހުށަހެޅި ރަސީދުތަކަށް ބަލާއިރު ފަހަރާއި ކުއްޖާ ކިޔަވާ ސްކޫލުގެ އިވެންޓަކަށް ފަހަރަށް ހޭދަކުރަންޖެހޭ ހިނދަކު އެ ފަހަރުމަތީގައި، 1 ދޫ ސޮކްސް، 2 ބޭކިސް، 1 ޖީންސްގެ ހަރަދު ކަމަށާ 620ރ (ހަސަތޭކަ ވިހި ރުފިޔާ) އެވެ. މި. ވާފަސްޓު ގެޖިސްޓިކުޓް

[10] ޤަވާއިދު ނަންބަރު 2014/R-24 (އާއިލާއާބެހޭ ގަވާއިދަށް 1 ވަނަ އިސްލާހު ގެނައުން) އާއިލާއާބެހޭ ގަވާއިދަށް ފުރަތަމަ އިސްލާހު ގެނެވިފައިވަނީ 17 މާރިޗު 2014 ގައެވެ.

[11] އާއިލާއާބެހޭ ޤާނޫނުގެ 66 ވަނަ މާއްދާ

ކޯޓުގެ ނަންބަރު 6/N11C/2022 ޤަޟިއްޔާގެ ޙުކުމުގައި ސާފު މި ހަވާލު ނަގައިދިނުމުގައި ނުހުރުމުގައި ވީނަމަވެސް އާއިލާއާބެހޭ ޤަވާޢިދުގެ 66 ވަނަ މާއްދާގައި ބުނާ، އަންނައުނުގެ ހަރަދު ދެމުންގެންދިއުމަކީ ކުއްޖާގެ ބައްޕައަށް އަންގާފައިވާކަމެވެ.

18. ދަރިންނަށް ހަރަދުކުރުމުގެ ޒިންމާ ބައްޕަގެ މައްޗަށް ލާޒިމުކުރާ ދަރިންނަށް ހަރަދު ކުރަންޖެހޭ މިންވަރު ކަނޑައަޅައިދޭނީ އާއިލާއާބެހޭ ޤާނޫނު[12]ން ބާރު ލިބިގެން ހަދާފައިވާ އާއިލާއާބެހޭ ޤަވާޢިދުގައެވެ. އެގޮތުން ދަރިންނަށް ކޮންމެ މަހަކު އަސާސީގޮތެއް ކުރަންޖެހޭ ހަރަދުގެ ގޮތުގައި ކަނޑައަޅައިދޭ މިންވަރުގެ އިތުރުން އިތުރު ހަރަދުގެ ގޮތުގައި އާއިލާއާބެހޭ ޤަވާޢިދުގެ 66 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ތަކެތީގެ ހަރަދު ދިނުމަކީ ކުއްޖާގެ ބައްޕައަށް ލާޒިމުކޮށްފައިވާ އެއްޗެއް ތެރޭގައި އަންނައުނުގެ ހަރަދުވެސް ހިމެނޭކަން އެ މާއްދާގެ (ހ) އިން އެނގެންއޮތެވެ.

19. ހަމައެއާއެކު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2021/HC-A/67 ވަނަ ޤަޟިއްޔާގައި އާއިލާއާބެހޭ ޤަވާޢިދުގެ 65 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ މިންވަރަށްވުރެ އިތުރަށް ހަރަދު ނަގައިދިނުމަކީ ޤަވާޢިދު ތަންފީޒުކުރުން އެނގެން ޖެހުމުން، އެފަދަ ހަރަދުތަކާއި ބައްޕަގެ ތަނަވަސްކަމުގެ މައްޗަށް ރިޢާޔަތްކޮށް ނަގައިދެވިދާނެކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

20. ކުއްޖާގެ ބައްޕަ ކިބައިގައި ތަނަވަސްކަން ހުރި ނަމޫނާ މިންވަރަށް ބަލާއިރު، [redacted] ވަޒީފާ އަދާކުރާ އިދާރާއިން ފޮނުވާފައިވާ ސިޓީގައި އަ[redacted] އަށް ލިބޭ މުސާރައާއި އިނާޔަތުގެ ގޮތުގައި މަހަކު ޖުމްލަ -/7568 (ހަތްހާސް ފަސްސަތޭކަ ފަސްދޮޅަސް އަށެއް) ރުފިޔާ ލިބޭކަން ލިބޭކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ[13].

21. އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން އަންނައުނުގެ ހަރަދުގެ ގޮތުގައި ހޯދުމަށް އެދިފައިވާ ޢީދުފަދަ މުނާސަބަތުތަކަން ގަންނަންޖެހުން ހުރުމަކީ ކުއްޖާ ޝައުޤާ ކޮޅުމުގައި ބައްލަވަން އިވެންޖަހަން ބޭނުންވާނެހެން ގޮތް އަންނައުނުގެ

[12] ޤާނޫނު ނަންބަރު 4/2000

[13] ކޮޅުމަޑުލު އަތޮޅު ކައުންސިލްގެ އިދާރާގެ ނަންބަރު (MSG)239-PPRM/INDIV/2023/1 (30 ޖަނަވަރީ 2023) ސިޓީ

ޒަރަދުގެ ގޮތުގައި 620ރ (ހަސަތޭކަ ވިހި ރުފިޔާ) ކަމުގައިވާއިރު، މިއީ ކުއްޖާގެ ބައްޕައަށްލިބޭ މުސާރައަށް ބަލައި، ނަގައިދިނުމަށް ޒަރަދުއްކަމުގައި ދެކެމެވެ.

ކުއްޔާއި ޚިދުމަތަށް ބޭނުންކުރާ ސާމާނު އަދި ކޮލެޖަށް ދައްކަންޖެހޭ ފީގެ ޚަރަދު

22. ކުއްޖާ ޚިދުމަތަށް ކުއްޔަށް ހުންނަ ގޭގެ ކުއްޔާއި، ކުއްޖާގެ އިންޖިނިޔަރިއި ކުއްޖާގެ ޚިދުމަތަށް ބޭނުންކުރާ ސާމާނު އަދި ޚިދުމާ ކޮލެޖަށް ދައްކަންޖެހޭ ފީ އަދި ޚިދުމަތަށް ގަތް ލެޕްޓޮޕް އަށް 6500ރ (ހަހާސް ފަސްސަތޭކަ ރުފިޔާ) އާއި ކުއްޖާގެ ފޯނަށްއަރާ ރީޗާޖް، ރޯސްޓަރސް އާއި ގޭގެ ކުއްޔަށް 6000ރ (ހަހާސް ރުފިޔާ) ހޭދުވަން އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތުން އެދިފައިވެއެވެ.

23. އެގޮތުމުގެ ޒަރޫރީ ކުޑަކުއްޖާއަށް ކަނަވަރުކުރުމުގައި ދަރިންނަށް ޒަރަދުކުރުމުގެ ޖިންސާ ބައްޕަގެ މައްޗަށް ލާޒިމުކޮށް ދަރިންނަށް ޒަރަދު ކުރަންޖެހޭ މިންވަރު އާއިލާއާބެހޭ ޤާނޫނާ[14]އި އެ ޤާނޫނު[15]ން ބާރުލިބިގެން ހަދާފައިވާ އާއިލާއާބެހޭ ޤަވާއިދު[16]ގައި ކަނޑައަޅާފައިވެއެވެ. އެގޮތުން ދަރިންނަށް ކޮންމެ މަހަކު އަސާސީގޮތުން ކުރަންޖެހޭ ޒަރަދުގެ ގޮތުގައި ކަނޑައެޅިފައިވާ މިންވަރުގެ އިތުރުން، އިތުރު ޒަރަދުގެ ގޮތުގައި އާއިލާއާބެހޭ ޤަވާއިދުގެ 66 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ތަކެތި ނުވަތަ އެތަކެތީގެ ޒަރަދު ދިނުމަށް ކުއްޖާގެ ބައްޕަގެ މައްޗަށް ޤާނޫނުން ލާޒިމުކޮށްފައިވާއިރު އޭގެ ތެރޭގައި ޚިދުމައިދިނުމުގެ ޒަރަދު އެ މާއްދާގެ (ނ) ގައި ހިމެނެއެވެ.

24. ކުއްޖާ ޚިދުމަތަށް ކުރަމުން ޒަރަދުގެ ގޮތުގައި 2 މަހުގެ ގޭގެ ކުލި ހޭދުވަން އެދިފައިވެއެވެ. އެގޮތުން ކުއްޖާ މާލެ ފޮނުވީ ކުއްޖާ އިންޓަވިއުއަކަށް ބޭކަރީއެއްގެ ދާއިރާއިން މަސް ތަމްރީނު ހާސިލުކުރުމަށެވެ. އާންމު އުސޫލުން ކުއްޖާގެ ޚިދުމަތަށް ކުއްޔަށް ބަލައިޖާ ބެހެއްޓުމުގައި ކުލި ދައްކަން އާއިލާއާބެހޭ ޤަވާއިދުގެ 66 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ޚިދުމައިދިނުމުގެ ޒަރަދުގެ ތެރޭގައި ނުހިމެނެއެވެ. ނަމަވެސް މިފަދަ ޒަރަދުތަކަކީ ކުއްޖާގެ ބައްޕަ އަދާކަން

[14] ޤާނޫނު ނަންބަރު 4/2000

[15] ޤާނޫނު ނަންބަރު 4/2000

[16] އާއިލާއާބެހޭ ޤަވާއިދު

އެއްބަސްވުމެއްވާކަމަކަށް ވެފައި ކުއްޖާގެ ބައްޕަގެ ތަނަވަސްކަން ހުރި މިންވަރަށް ބަލައި ކޯޓުން ނަގައިދިނުން ޚަރަދުތަކެއްކަމުގައި ދެކެމެވެ.

25. އެގޮތުން ބަލާއިރު، ކުއްޖާ މާލެ ގެނުވުމާ ގުޅިގެން ކުއްޖާގެ ބައްޕައާއި މަޝްވަރާ ކުރެވުނުކަމާމެދު ސުވާލެއް ނުއުފެދެއެވެ. ނަމަވެސް ކުއްޖާ މާލެ ބަދަލުކުރިގޮތް ޚަރަދު ނުކުރެވޭނެކަމަށް ކުއްޖާގެ ބައްޕަ ބުނެފައިވެއެވެ. ހަމައެއާއެކު، ކުއްޖާއަށް ދަރާހުން ޖާގަ ލިބުނުނަމަވެސް ކުއްޖާ އަދި އަމަށް ގާތްގަނޑަކަށް ކުއްޖަކަށްތޮރުވެފައި ކުއްޖާއަކަށް އުޅަނީ ކައްކާ އުޅެން ނުކުޅެދުންތެރިކަން ގެއްލުނުކަމަށްވުމުގައި ކުއްޖާ ތަރާތުމުގައި ބަލަހައްޓަން ބޭނުންނުވާ ކަމާއި ކުއްޖާ ބެލެހެއްޓުމުގައި ކުއްޖާގެ މަންމަގެ ތަޢުލީމީ ހާލަތާއި ޤާބިލުކަމާއި، އެޤާޟީގެ ބެލެހެއްޓުމުގައި ފަސޭހަތަކުން ނަގާދުވަސްތަކަމުން ކުރި ތަޢުލީމީ ހިނގަމުންދާ ކުއްޖާގެ މަންމަގެ ބަދަލުގައި ބެލެހެއްޓުމުގައި ހުރި ހާލަތާއި ކުއްޖާގެ ބައްޕައަށް ހިސާބުކުރެވޭނެ ކަމަށް ބުނެފައެވެ. އަދި ކުއްޖާގެ ބައްޕައަށްވެސް މި މަޢުލޫމާތު ލިބިފައިވެއެވެ.

26. ކުއްޖާގެ އެގޮތުގައި ބެލެހެއްޓުމުގެ ކުރި ތަޢުލީމީ ފާސްވުމާއި ތަޢުލީމީ މަރުޙަލާގެ ނޫނީ ބޮޑު ކުރީގެ، ކުއްޖާ ބަލަހައްޓަން ނަގާދީ ނުކުރެވުނުކަމުގައި، ކުރި ތަޢުލީމު ނުލިބުނުކަމަށް ބެލެހެއްޓުމަށް ކުއްޖާ ބަލަހައްޓަން ނަގާދީ ނުކުރެވުނުކަމަށް ހަމަޖެހިފައިވާކަމުން، ނަގާދީ ނުކުރެވުނުކަމަށް، ކުރި ތަޢުލީމު ލިބުނުކަމަށް ކުއްޖާގެ މަންމަ ބެލެހެއްޓުމެވެ. ނަމަވެސް މިފަދައިން ކުރިން ކަންކަން ބަދަލުވިކަން ކުއްޖާގެ ބައްޕައާއި މަޝްވަރާކުރުމުން ކަން އެނގެނުކަން ނެތެވެ. ހަމައެއާއެކު ކުއްޖާ އެކުގެ ފުރަތަމަ މާލެ ޒާނުވުން ވާހަކަ ދެކެވުން އިދުވެސް ކުއްޖާއަށް އަދި ޚަރަދު ނުކުރެވޭނެކަމަށް ކުއްޖާގެ ބައްޕަ ބެލެހެއްޓުމާވަކަން، އެހެނިހެން ޚަރަދުތަކުގެ ތަފްސީލުގައި ކުރި ތަޢުލީމު ކުއްޖާގެ ބައްޕައަށް އަންގާނެތޯއެވެ އޮތް ކަމަށް އަރުވާން ނުދެކެމެވެ.

27. ދެން އެހެނިހެން ޚަރަދުތަކުގެ ތަފްސީލުގައި ހުށަހަޅާފައި އެދިފައިވާ ކުއްޖާ ކިޔަވަމުން ގެނެ ލޮޖިސްޓިކް ޚަރަދެވެ. އެގޮތުން ލޮޖިސްޓިކްގެ ޚަރަދުގެ ތަފްސީލުގައި 6500ރ (ހަހާސް ފަސްސަތޭކަ ރުފިޔާ) ހުށަހަޅާ އެދިފައިވެއެވެ. ކުރިންވެސް ބަޔާންކުރެވުނު ފަދައިން ކުއްޖާ މާލެ އަށް ޒާނުވި އިންޓަރނޭޝަނަލް ޓްރާންސްޕޯޓީގެ ދާއިރާއިން މަދީ ތަޢުލީމު ހާސިލްކުރުމަށްޓަކައެވެ. ކުއްޖާ މަދީ ތަޢުލީމު ހާސިލްކުރުމަށް ޖާގާ ކުރި ދާއިރާއަށް ބަލާއިރު، އެ ދާއިރާއަކީ

ތުހުމަތު ކުރަ އާދަމްކަމަށް ބޭނުންވާ ވަކިން ތާރީޚާއެކު. ނަމަވެސް މި ޝަރީޢަތާ ހާޟިރުވާބާ ޤަވާއިދުގެ 66 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގެ ދަށުން ފުލުހުން ހުށަހަޅާކަން ނުޖެހޭ، މިގޮތަށް އިތުރު ހުށަހެޅުމަށް ނަގައިދޭފައި ކުރިމަ ބަޔާނަށް ތަފާސްކުރަމުން، އެ ހުށަހެޅުމަށް މައްސަލަޔާމެދު ކުރިމަ ބަޔާނުގެ އަނެއް ޙިމާޔަތް އެއް އެކުލެވޭ މައްސަލައެވެ.

28. ކުރީގެ ހިނދުވަން ބޭނުންވާ ތުހުމަތު ގަބޫލުކުރާ ފާސްކުރާ ސޮއިކޮށްފައިވާ ޓެކްސް އިންޒާރުނާމާ އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން އެއްބަސްވި ކަމަށް ދެކިގަނެ ތަރުޖަމާކުރެވިފައެވެ. ނަމަވެސް އެ އިންޒާރު ކުރީގެ ބައިވެރިއާ ހިއްސާކުރިކަން އެނގޭނެ ގޮތަކަށް އެއްވެސް ތަރުޖަމާކުރެވިފައެވެ. ނުވަތަ ކުރީ ހިނދުވަން ތުހުމަތު ގަބޫލު ކުރިން އެ ޝަރުޢީ ކުރަންޖެހޭކަން ކުރީގެ ބައިވެރިއަށް އެނގޭގޮތަށްކަން އެނގޭގޮތަށް ދެއްކުމެއް ތަރުޖަމާކުރެވިފައެވެ. އެހެންކަމުން ގޮތް ތުހުމަތުކުރި ކުރީގެ ހިނދުވަން ޓެކްސްދަންނަވައި ބާރުލެއްވުމަށް އެކަށީގެންވާ ފުރުޞަތެއްވެސް، އެ ކަމަކީ ދެނެ އެއްވެސް މުއާމަލާތެއް ކުރީގެ ބައިވެރިއާ ޓެކްސްވެރިކަން އެނގުމަށް މި ޝަރީޢަތުން ކުރީގެ ބައިގެ ރިޢާޔަތް ތަފާސްކުރަމުން ޢަދުލުވެރިކަން ފާހަގަކުރަމެވެ.

29. އެހެންކަމުން، ށ. ފުނަދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 6/N11C/2022 ޤަޟިއްޔާއަށް ބަލާލު ގެންނެވުނު ކަމަށް އަޑުއެހުން ދެކެމެވެ. އެހެނީ އިސްތިއުނާފު ކުރި ފަރާތުން ހުށަހެޅި އިއްޔާ ތަފާސްކުރަމުން ގެ 620ރ (ސަރަހައްދީ ވިހި ރުފިޔާ) ހޭލު ކުރީގެ ބައިގެ ފުރުޞަތު ހުށަހެޅިކަމެއް ތަފާސްކުރަމުން ޙުކުމްގެ ސަބަބުން ފުރުޞަތު ހުށަހެޅުނު ޝަކުވާ ނުކުތާ ނިންމަން ފެނެއެވެ.

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ނިޔާޒް ރަޝީދު:

އިސްތިއުނާފުގެ ފުރަތަމަ އަދި ދެވަނަ ނުކުތާތަކާމެދު:

30. އިސްތިއުނާފުގެ ފުރަތަމަ ނުކުތާގައި ބަޔާންކުރާ މައިގަނޑު ވާހަކައަކީ، [redacted] އާއި [redacted] ގެ ވަރިސާބިތު ކުރުމަށް ށ.ފުނަދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުން ހިނގި ނަންބަރު:16/N11C/2021 ޤަޟިއްޔާގެ

ބުނުމުގައި އާއިލާއާބެހޭ ޤާނޫނުގެ 66 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތުގެ މަތިން ދަރިފުޅުގެ އަންނައުނުގެ ޚަރަދާއި، ކިޔެވުމުގެ ޚަރަދާއި ބަލިވެއްޖެނަމަ ބޭސްފަރުވާ ކުރުމުގެ ޚަރަދު ދޫންޖެހޭނެކަން ދަރިފުޅުގެ ބައްޕަ [redacted] ން ޢަންގާފައި އޮތް އޮޅުމުން، "މިގެ ކުރިންވެސް ޚަރަދު ހޯދުމަށް މަސައްކަތެއް ކުރެވިފައިވާ ކަމަށް" ބަލަންޖެހޭކަމަށް ދޭހަ ދެކެވެ. ނަމަވެސް ދަށު ކޯޓުން އެކަން ބަލައިގެންފައި ނެތުމަކީ ޤާނޫނީ ރަގަޅު ހަމައަކުން ކުރި ކަމެއް ނޫންކަމަށެވެ.

31. ދަށު ކޯޓުގައި މިމައްސަލަ ހިނގައިދިޔު، އަމަލު ކުރަމުންދިޔަ އާއިލާއާބެހޭ ޤާނޫނު[17]ގައި ބަޔާން ކުރާގޮތުން، ދަރިންގެ ޚަރަދު ހޯދުމަށް ކުރިން މަސައްކަތްކޮށްފައި ނުވާނަމަ، އެދުވަސްވަރަކަށް ޚަރަދު ނުދެއްވޭނެކަމަށް ބަޔާން ކުރެއެވެ.[18] އަދި ޚަރަދު ހޯދުމަށް މަސައްކަތްކޮށްފައިވާ ކަމަށް ބެލެވޭނީ ޚަރަދު ހޯދުމަށް ކޯޓުގައި ދައުވާކޮށްފައިވާނަމަ ކަމަށް ބަޔާން ކުރެއެވެ. އެޤާނޫނުގައި ބަޔާން ކުރަނީ؛

64. (ހ) ދަރިންގެ ޚަރަދު ހޯދުމަށްކުރި އެއްވެސް މަސައްކަތެއް ޝަރީޢަތަށް ސާބިތުކޮށް ނުދެވިއްޖެނަމަ، އެދުވަސްވަރަކަށް ޚަރަދެއް ނުދެއްވޭނެއެވެ. އަދި ދައުވާ ކުރި ދުވަހުން ފެށިގެން ޤާނޫނުން ޖެހޭ ޚަރަދު ހޯދައިދެވޭނެއެވެ.

(ށ) ޚަރަދު ހޯދުމަށް މަސައްކަތްކޮށްފައިވާ ކަމަށް ބެލެވޭނީ ޚަރަދު ހޯދުމަށް ކޯޓުގައި ދައުވާކޮށް ފައިވާނަމައެވެ.

މިފަދައިންނެވެ. ވީމާ، ޚަރަދު ހޯދުމަށް މަސައްކަތްކޮށްކުރިކަން ސާބިތު ކުރުމަށް ކުރަންޖެހޭ ކަމަކީ، ޚަރަދު ހޯދުމަށް ދައުވާކުރުންކަމަށް ޤާނޫނުން ބެލުމުގައި އޮތްކަމަށް ބެލެވެއެވެ.

---

[17] މިޤާނޫނަކީ 15 ފެބްރުއަރީ 2006 ގައި އަމަލުކުރަންފެށި "އާއިލާއާބެހޭ ޤާނޫނު" އެވެ. އެއީ ޝަރީޢަތްތަކުގައި އާއިލާއާބެހޭ ގޮތުން ހިނގައިވާ ޤާނޫނު 6.1 ގައި ބަޔާން ކުރާ ޤާނޫނުވެއެވެ. 16 ޖޫން 2022 އިން ފެށިގެން މިހާރު އަމަލު ކުރަމުންދާ "އާއިލާއާބެހޭ ޤާނޫނު" އަކީ ޤާނޫނު ނަންބަރު:2022/R-99 އެވެ.

[18] ދަރިންނަށް ދޫންޖެހޭ ޚަރަދު ހޯދުމަށް ފެށިގެން ދައުވާކުރުމުން، ޚަރަދު ހޯދާނެ އެ ޚަރަދު ހޯދުމަށް ކުރިން އެއްވެސް މަސައްކަތެއް ޝަރީޢަތަށް ސާބިތުކޮށް ނުދެވިއްޖެނަމަ، ޚަރަދު ހޯދުމަށް ކުރިން ފެށިގެން އަމަލު ކުރަމުން އައި ޤާނޫނުގެ މައްސަލައެއް ކަމުގައިވާނަމަ، ވޭތުވެދިޔަ ދުވަސްވަރުގެ ޚަރަދު ދައުވާކުރެވޭ ޤާނޫނު ނަންބަރު 1-69/68 އިން ކަމަށް، ޝަރީޢަތުގެ ކުރުމާބެހޭ ގޮތުން ހިނގައިވާ ޤާނޫނު 5 ގެ 86 ވަނަ މާއްދާއިން އެނގެއެވެ. އެއުސޫލު އޮތުން ފެށިގެން މިހާރު އަމަލު ކުރަމުންދާ އާއިލާއާބެހޭ ޤާނޫނު ނަންބަރު:2022/R-99 ގެ 52 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އަދި (ށ) އިން އެނގެއެވެ.

32. ނަމަވެސް، ސުވާލަކީ، 28 އޮކްޓޫބަރ 2016 ގެ ފަހުން، މިއުޞޫލު ތަޢާރަފާ ކުރެވުނުއިރު ކުރިއަށްތޯ؟ 28 އޮކްޓޫބަރ 2016 އަކީ، ޤާނޫނު ނަންބަރު:4/2000 (އާއިލާއާބެހޭ ޤާނޫނު) އަށް ގެނެވުނު 2 ވަނަ އިޞްލާޙަށް އަމަލު ކުރަން ފެށުނު ތާރީޚެވެ. އެއިޞްލާޙުގެ ދަށުން، އެޤާނޫނުގެ 35 ވަނަ މާއްދާ ވަނީ އިޞްލާޙު ކޮށްފައެވެ. އެއިޞްލާޙުގައި ބަޔާން ކުރަނީ؛

ހަރަދު ދެއްކުން	-35	ޝަރީޢަތުގެ ހުކުމަކާ ހިލާފުނުވާ ގޮތުގެމަތިން ދަރީންގެ ހަރަދާއި އަނބިމީހާގެ ހަރަދާ ގުޅޭގޮތުން ދަރަފިރިންނަށް ޢެއްބަސްވުމަކަށް އާދެވިފައިނުވާނަމަ، ވަރިކުރުމުގެ ކުރިއަށްދިއުމުގެ ކުރިން ނުވަތަ ކާވެނި ރޫޅައިދިނުމުގެ ކުރިން، ނުވަތަ ވަރި ރަޖިސްޓްރީކޮށްދިނުމުގެ ކުރިން، މި ޤާނޫނާއި ޝަރީޢަތު ހުކުމަކާ އެއްގޮތްވާ ގޮތުގެމަތިން އަނބިމީހާއާއި ދަރީންނަށާއި ވަރިކޮށްފައި އިންނަ އަންހެނާއަށް ހަރަދު ދޫކުރާނެ މުއްދަތާއި މިންވަރާ ބެހޭގޮތުން ގޮތެއް ކަނޑައަޅައި، އެ ހަރަދުތަކެއް ދިނުމަށް ފިރިމީހާއަށް ނުވަތަ ވަރިކުރި ފިރިހެނާއަށް ކޯޓުން އަންގަންވާނެއެވެ.

މިފަދައިންނެވެ.

33. ވީމާ، ވަރި ރަޖިސްޓްރީކޮށް ދެވޭނީ، ވަރިސާބިތު ކޮށްދިން ކަމަށްވާއިރު، ވަރި ސާބިތުކުރާ ޤަޟިއްޔާގައި ހަރަދާ ގުޅޭގޮތުން ދަރަފިރިންނަށް ޢެއްބަސްވުމަކަށް އާދެވިފައިނުވާނަމަ، ދަރީގެ ހަރަދު ދޫކުރާނެ މުއްދަތާއި މިންވަރާ ބެހޭގޮތުން ގޮތެއް ކަނޑައަޅައި، އެހަރަދު ދިނުމަށް ކޯޓުން އަންގަންޖެހޭކަން އެނގެއެވެ.

34. އެހެންކަމުން، ކޯޓުން ބެލުމުގައި ވަރިކޮށްގެން، ވަރިސާބިތުކުރަން ހުށަހަޅާ މައްސަލަތަކުގައި ވަރި ސާބިތުކޮށް މައްސަލަ ނިންމައި، އެވަރި ރަޖިސްޓްރީ ކުރުމާއި ހަމައަށް ފޯރުވާއިރު، ހަރަދާ ގުޅޭގޮތުން ދަރަފިރިންނަށް ޢެއްބަސްވުމަކަށް އާދެވިފައިނުވާނަމަ، ވަރިސާބިތުކޮށްދޭ ޤަޟިއްޔާގައި ހަރަދު ދޫކުރާ މުއްދަތާއި މިންވަރާ ގުޅޭ ގޮތުން، ގޮތް ނިންމަން ޖެހޭ ގޮތަށް ޤާނޫނު އިޞްލާޙު ކޮށްފައިވާއިރު، ދަރަފިރިން ކާވެނީގެ ޢަހުދު ނިމުމަކަށް އަންނަގޮތަށް ނިންމާ މަސައްކަތަށް ނިންމާލާއިރު، ހަރަދު ދިނުމާގުޅޭގޮތުން ގޮތް ކަނޑައަޅާނީ، " ހަރަދު ހުކުމަކަށް މަސައްކަތްކޮށްފައިވާ ކަމަށް ބުރަވެ ހަރަދު ހުކުމަށް ކޯޓުގައި ދައުވާކޮށްފައިވާނަމައެވެ." މިހެން ބަޔާންކުރާ އުޞޫލު ތަޢާރަފާ ކުރެވުނުއިރު، އާއިލާއާބެހޭ ޤާނޫނަށް ގެނެވުނު އިޞްލާޙުތަކަށް ޝާމިލު ކުރެވުނު ގޮތަކަށެވެ. ވީމާ، ދަރީންގެ ހަރަދާއި އަނބިމީހާގެ ހަރަދާ ގުޅޭގޮތުން ދަރަފިރިންނަށް ޢެއްބަސްވުމަކަށް އާދެވިފައިނުވާނަމަ،

ދެމަފިރިންގެ ދެމެދުގައި އޮތް ކާވެނީގެ ޢަޤްދު ނިމުމަކަށް އަންނަ ގޮތަށް ނިންމާ މައްސަލަތަކަށްވެސް، ޚަރަދު ހޯދުމަށް ކުރިން މަސައްކަތްކުރުމަށްދާކަން ސާބިތުވާކަމަށް ބެލުމުގައި ކޯޓުތަކުން ބަލައިގަންނަން ޖެހޭ މައްސަލަތަކެއް ކަމުގައި ދެކެމެވެ. އަދި ދަރީންގެ ޚަރަދާއި އަނބިމީހާގެ ޚަރަދާ ގުޅޭގޮތުން ދެމަފިރިންނަށް އެއްބަސްވުމަކަށް އާދެވި، ނަމަވެސް އެއެއްބަސްވުމާއި އެއްގޮތަށް ޢަމަލު ނުކުރާ ހާލަތުގައި، ދަރީންގެ ޚަރަދު ކޯޓު މެދުވެރިކޮށް ހޯދުން ދަށުން ކަނޑައަޅާނެ ގޮތް ދެމެދުވި ކަނޑައަޅައިފިނަމަ، ވަކި ސާބިތު ކުރި ޙަޟާނާ ނުވަތަ ކާވެނި ޙަވާލާދިން ފައިސާއާއި ޚަރަދު ދެއްކުމުގެ މުއްދަތު ކަސްޓަޑީއާގުޅޭ ބަލަންޖެހޭ ޙަޟާނާއާގުޅޭ ކަމަށް ދެކެމެވެ.

35. ދެން އޮތް ސުވާލަކީ، އިސްތިއުނާފު ކޯޓުގައި އޮތް ޏ.ފުވައްމުލަކު މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު:6/N11C/2022 (ދަރިންގެ ޚަރަދު) ތަންފީޛުކުރުމުގައި، ޚަރަދު ދެއްކަންޖެހޭނީ ކޮން ދުވަހަކުން ފެށިގެން ހެއްޔެވެ؟

36. ޏ.ފުވައްމުލަކު މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުން ހިންގި ނަންބަރު:16/N11C/2021 ތަންފީޛީ އަމުރަކީ "ވަކި ސާބިތު" ކުރުމުގެ ތަންފީޛީއަމުރެކެވެ. ދަރު ކޯޓަށް ވަކި ސާބިތު ކުރުމަށް ފޯމު ހުށަހެޅިއިރު، އިއްދަތުގެ ޚަރަދާއި ދަރިންގެ ޚަރަދު ކޯޓު މެދުވެރިކޮށް ބަދަލުވާ ކަމަށް ބަޔާން ކުރާ ދުވަހު ޖަހާފައި އޮތެވެ. ނަމަވެސް، ކޯޓުގައި ބަޔާން ދިން އިރު، [redacted] ބުނެފައިވަނީ، ކޯޓު މެދުވެރިކޮށް ދަރިންގެ ޚަރަދު ބޭނުން ނުވާކަމަށެވެ. އަދި އިއްދަތުގެ ޚަރަދުވެސް ޝަރުޢީކޯޓަށް ބޭނުން ނުވާކަމަށް ބުނެފައިވެއެވެ. ވީމާ، އާއިލާއާބެހޭ ޤާނޫނުގެ 35 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާން ކުރާ "ޝަރީޢަތުގެ ހުކުމަކާ ހިލާފުވުމާ ގުޅިގެން ދަރީންގެ ޚަރަދާއި އަނބިމީހާގެ ޚަރަދާ ގުޅޭގޮތުން ދެމަފިރިންނަށް އެއްބަސްވުމަކަށް އާދެވިފައި" ވާކަމަށް ބެލުމުގައިވާ ކަމަށް ބުނެފައިވެއެވެ.

37. ދަރިފުޅުގެ ޚަރަދާ ގުޅޭ ގޮތުން، ވަކިސާބިތު ކުރި ތަންފީޛު އިސްތިއުނާފު ކުރި، ދަރިފުޅުގެ މަންމާ ހުށަހެޅި ގޮތަށް، ކޯޓު މެދުވެރިކޮށް ޚަރަދު ނުހޯދުމެވެ. ދަރިފުޅުގެ ޚަރަދު އެއްބަސްވުމަކުން ނުހޯދުމެއް ނޫނެވެ.

38. ކޯޓު މެދުވެރި ނުކޮށް، ދަރިފުޅުގެ ޚަރަދު ދިނުމާމެދު ދެފަރާތުން ވަކިވާ އެއްބަސްވުމާއި ޚަރަދު ދޭންޖެހޭ ދަރީގެ ބައްޕަ މިހާ ޢަމަލުކުރަމުން ދާނަމަ، އެޚަރަދު ކޯޓު މެދުވެރިކޮށް ހޯދުމަށް ދަރީގެ މަންމާ ދައުވާ

ކުރުމުން، އެހަރަދު ނަގައިދެވޭނީ ހަރަދު ހޯދުމަށް ދައުވާކުރި ދުވަހުން ފެށިގެން ކަމަށް މިބާވަތުގައި ޤާނޫނީ އުޞޫލު ހަރުދަނާ ކުރުން އިންސާފުވެރިއެއް ނޫނެވެ. އެހެނީ، އެއްބަސްވުމާއި އެއްގޮތަށް ދަރިފުޅުގެ ބަލައި މީހާ ކޯޓުން ބޭރުން ހަރަދު ދޭންކަމަށް ބަލައިގެން، އެތައް ދުވަހަކު ދަރިފުޅަށް ހަރަދުކުރަމުން، އެންމެފަހުން އެހަރަދު ނުދީގެން އެހަރަދު ހޯދުމަށް ދަރިމައި ދައުވާ ކުރުމުން، ހަރަދު ހޯދުމަށް ދައުވާ ކުރި ދުވަހުން ފެށިގެން އެހަރަދު ނަގައިދޭން ނިންމައިފިނަމަ، އެކަން އެވަނީ އެއްބަސްވުމާއި ޚިލާފުވުމުގެ އިންސާފަކަށެވެ. އެހެން ދުވަހަކަށް ހަރަދު ކުރިޔަށް ދަނީއެވެ. މިއީ، ޤާނޫނީ އުޞޫލުތަކާއި ތަރުޖަމާ ކުރުވިގެން ގޮތެއް ނޫނެވެ. މިބަޔާންކުރުމުގައި، ހަރަދު ނަގައިދިނުމަށްޓަކައި، ފުރަތަމަ ވަރިސާބިތު ކުރުމަށް ކޯޓަށް ހުށަހެޅި ދުވަހުން ފެށިގެންނެވެ. ސަބަބަކީ، ދަރިންގެ ހަރަދާއިމެދު އެއްބަސްވުމުގައިވާ ހިސާބުވެއްސާ ޤަޟިއްޔާގެ ތަފްސީލު ކަމަށްވާތީއެވެ. ބަޔާންވެފައިވެސް، އެކަށައަޅާފައި އެއްބަސްވުމުގެ ކޯޓުން ބަލައިގެ ހަރަދު ދިނުމަށްފަހު އެއްބަސްވުމަށް ކަމަށްވާތީއެވެ.

39. ވީމާ، ދަރު ކޯޓުގެ ޤަޟިއްޔާގައި، ހަރަދު ނަގައިދެވޭނީ، އިސްތިއުނާފު ކުރެވިފައިވާ ނ. މަނަދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު:6/N11C/2022 (ދަރިންގެ ހަރަދު) ޤަޟިއްޔާ އެކަތަން ހުކުމުގެ ދުވަސްކަމަކާ، 23 ފެބުރުއަރީ 2022 އިން ފެށިގެން ކަމަށް ނިންމާފައިވާ ހަރަދަށް ކަމަށް ނުފެނެއެވެ. އެހަރަދު ދަރިންނަށްޓަކައި، [redacted] އާއި [redacted]ގެ ވަރިސާބިތުކުރި، ނ.މަނަދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު:16/N11C/2021 (ވަރިސާބިތުކުރުން) ޤަޟިއްޔާ ހުކުމަކީ ޤާނޫނީ ކަމަށްވާ 02 އޮގަސްޓް 2021 އިން ފެށިގެން ކަމަށް ބެލެވެއެވެ. އެހެންކަމުން، އެގޮތުގެ މަތީން ދަރު ކޯޓުގެ ޤަޟިއްޔާގައި ހަރަދު ނަގައިދިން ފަށާނީ ކަމަށް ކަނޑައެޅި ޤާނޫނު އިސްތިޢުނާފު ކުރުމަށް ކަމަށް ދެކެމެވެ.

އިސްތިއުނާފު ދެވަނަ ނުކުތާއާގުޅޭ:

40. އިސްތިއުނާފު ދެވަނަ ނުކުތާގައި މައިގަނޑު ގޮތެއްގައި ފާހަގަ ކޮށްފައިވަނީ ކުއްޖާގެ މައިމީހާ ކުއްޖާއަށް ކޮށްފައިވާ އެހެނިހެން ޚަރަދު ތަކެއް ނަގައި ދިނުމުގެ ވާހަކައެވެ. މިފަދަ ސުވާލާ ހިނގައިދާ، އަމަލު ކުރަމުންދިޔަ ޢާއިލާއާބެހޭ ޤާނޫނުގެ 66 ވަނަ މާއްދާގައި[19] އިތުރު ޚަރަދު ނަގައިދިނުމާއި ގުޅޭ ގޮތުން ބަޔާން ކޮށްފައިވަނީ؛

> 66. ދަރިންގެ ޚަރަދަށް މި ޤާނޫނުގެ 65ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ ދަށުން ދޫކުރެވޭ ޚަރަދުގެ އިތުރުން، ތިރީގައިވާ ތަކެތި ނުވަތަ އެތަކެތީގެ ޚަރަދު އެކަށީގެންވާ ގޮތެއްގެ މަތިން ހޯދައިދޭންވާނެއެވެ.
> (ހ) އަންނައުނުގެ ޚަރަދު/ އަހަރަކު 3 ޖޯޑު.
> (ށ) ކިޔަވައިދިނުމުގެ ޚަރަދު/ އަހަރަކު 2 ޔުނިފޯމު، 1 ބޭގު، ފޮތްލިސްޓު (އަހަރަކު އެއްފަހަރު) ސްޓޭޝަނަރީ ހޯދަންޖެހޭ ފޮތްފަދަ ތަކެތި.
> (ނ) ބޭސްފަރުވާގެ ޚަރަދު/ ބޭސްފަރުވާއަށް ހޯދައިދޭން ސަރުކާރުގެ ބޭސްފަރުވާ ކާޑު މަދުކަމުން ހިދުމަތް ދޭންޖެހޭނެއެވެ.
> (ރ) ކުއްޖާގެ ޙާލަތާއި ބަލަދުވެރިޔާގެ ތަނަވަސްކަމުގެ މައްޗަށް ރިޢާޔަތްކޮށް މަތީގައިވާ ޚަރަދުތަކުގެ އިތުރުންވެސް ޚަރަދު ނަގައިދެވިދާނެއެވެ.

މިފަދައިންނެވެ.

41. އިސްތިއުނާފު ކުރާ، ކުއްޖާގެ މަންމަ ކުއްޖާއަށް ކޮށްފައިވާ ޚަރަދުތައް ހަމަ ބަޔާންކޮށް ހުށަހަޅާފައިވާ ޚަރަދުތަކެއް ދަށު ކޯޓުން އެއްވެސް ގޮތަކަށް ނަގައިދީފައެއް ނުވެއެވެ. ސަބަބަކީ ހަމަ ބަޔާން ކޮށްފައިވަނީ، "ހިނގަމުންދާ މިދައުވާ ފިޔަވައި ޚަރަދު ހޯދުމުގެ ދައުވާއެއް [redacted] މީގެ ކުރިން ހުށަހަޅާފައި ނުވާތީއާއި، މައްސަލަ ހުށަހެޅި ފުރުސަތުގައި އެހެނިހެން ޚަރަދުގެ ގޮތުގައި ބިލުގަދުވެގެން [redacted] އެދި އެކުލަވާލާ 13،120/-ރ (ތޭރަހާސް އެއްސަތޭކަ ވިހި ރުފިޔާ) ދިނުމާމެދު ދެފަރާތުން އެއްބަސްވެފައި ނުވާތީއާއި، [redacted]

[19] މިހާރު އަމަލު ކުރަމުންދާ "ޢާއިލާއާބެހޭ ޤާނޫނު" އަށް ގަވާއިދު ނަންބަރު:2022/R-99 ގެ 54 ވަނަ މާއްދާގައި މި އިބާރާތް ގެނެސްދީފައިވާ ގޮތް ބަޔާންކޮށްފައިވާއިރު އެއްފަދަ ބަދަލެއް އިސްތިއުނާފީ ނުވެއެވެ.

އެޚަރަދުތައް ކުރީ ކުއްޖާގެ ބައްޕަ އެޚަރަދުތަކަށް ޒިންމާވުމަށް އެއްބަސްވެގެންކަން އެނގެން ނެތީ..." ކަމަށް ބަޔާން ކޮށްފެވެ.

42. ނަމަވެސް ކުރިން ބަޔާންކުރި، ތ.ވޭމަންޑޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު:16/N11C/2021 (ވަރިސާސާބިތުކުރި) ޤަޟިއްޔާގެ ހުކުމް ކުރިއިރު، ޢާއިލާއާބެހޭ ޤާނޫނުގެ 66 ވަނަ މާއްދާއާ އެއްގޮތަށް ޚަރަދުތައް ދިނުމަށް ކުއްޖާގެ ބައްޕައަށް އަންގާފައި ވެއެވެ. ވީމާ، ކުއްޖާގެ މަހުމަހު ޚަރަދުކޮށް ހުށަހެޅި ބިލުތަކުގެ ތެރެއިން އެއްވެސް ޚަރަދެއް ނަގައި ނުދިނުމަކީ ރަގަޅަށް ނިންމުމެއް ކަމަށް ބެލެވޭއެއް ނުވެއެވެ.

43. މިގޮތުން، އީދު ދުވަސްތަކަށް ލުމަށް އީދުހެދުމަކާއި ކުއްޖާ ކިޔަވާ ސްކޫލުގެ އިވެންޓަކަށް ހެދުމެއް ހެދުމަށްޓަކައިހެދުން ހުރި ތަކެތީގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ، 1 ދިދު ސްކާފު، 2 ބޮކްސަރާއި 1 ޖީންސްއަކަށް ދެއްކި -/620ރ (ހަސަތޭކަ ވިހި ރުފިޔާ) އާއި ދަރިފުޅުގެ ބައްޕަ އެއްބަސްވެފައި ނެތް ޚަރަދެއް ކަމަށް ބުނެ ނަގައި ނުދީ ވާން ޚަރަދުތައް ކަމަކަށް ނުދެކެވެ.

44. ކުއްޖާ ކިޔަވަމުން ގެންދާ ލެވެލްތަކުގެ ޚަރަދަކީވެސް، ކުއްޖާގެ ބައްޕަގެ ކިބައިން ނަގައިދިނުން ޚަރަދެއް ކަމުގައި ދެކެވެ. ސަބަބަކީ، މިމައްސަލައިގައި ބަޔާން ކުރާ ކުއްޖާއަކީ އިންޓަރނޭޝަނަލް ކެމްބްރިޖްގެ ދާއިރާއިން ކިޔަވަމުން ދިޔަ ކުއްޖަކަށްވުމާއި، އެކަމަށްބަލާއިރު އެކުއްޖާ ގެނެއުޅުއްވާކަމަށް ހުށަހެޅި ބިލުގައި[20] ބަޔާން ކުރާ ލެވެލްތަކުގެ އުނގެނުމަށް ބޭނުންވާ އަދި ބާޒާރުގެ އަގުތަކާ ވަރަށް ތަފާތުކަމާއި، މާ އަގުބޮޑު، އެޚަރަދު އުފުލައި ނިގަނޑުވާވަރުގެ ބޮޑު އަގެއްގައި ގަތް އެއްޗެއް ކަމަށް ބުނަ ނުލެވޭނެއެވެ. މިގޮތުން ނަގައިދެވޭ އިތުރު ޚަރަދުތައް ނަގައިދިނުމުގައި ބަލަންޖެހޭ އުސޫލަކީ، ޢާއިލާއާބެހޭ ޤާނޫނުގެ 66 ވަނަ މާއްދާގެ (ރ) ގައި ބަޔާންކުރާ " ކުއްޖާގެ ބެލެނިވެރިޔާއި ބަލަދުވެރިޔާގެ ތަނަވަސްކަމުގެ މައްޗަށް ރިޢާޔަތް" ކުރުމެވެ.[21] ވީމާ، ކުއްޖާ ތަޢުލީމު ހާސިލު ކުރަމުންދާ

---

[20] އިންވޮއިސް ނަންބަރު:PC105567/2022 (2022-5-2)

[21] لِيُنفِقْ ذُو سَعَةٍ مِّن سَعَتِهِ ۖ وَمَن قُدِرَ عَلَيْهِ رِزْقُهُ فَلْيُنفِقْ مِمَّا آتَاهُ اللَّهُ ۚ لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا مَا آتَاهَا ۚ سَيَجْعَلُ اللَّهُ بَعْدَ عُسْرٍ يُسْرًا ﴿سورة الطلاق ٧﴾ "ތަނަވަސްކަމުގެ ވެރިޔާ، އޭނާގެ ތަނަވަސްކަމުން ޚަރަދުކުރާހުށިކަމެވެ! އަދި އޭނާގެ رزق ދަތިކުރެއްވިއްޖެ މީހާ، ފަހެ، އޭނާއަށް الله ދެއްވި އެއްޗަކުން ޚަރަދުކުރާހުށިކަމެވެ!

ދާއިރާއިން އުފެއްދުމަށް -/6499ރ (ހަހާސް ހަތަރުސަތޭކަ ނުވަދިހަ ނުވަރުފިޔާ) ދިފާޢީގަޔާ ޚުޞޫޞުގެ ޚަރަދު ކުއްޔާގެ ބައިވެ ދޭންޖެހޭ ކަމަށް ދެކެމެވެ.

45. ދަރިފުޅު މާލެއަށް ގެނައުން ބަދަލު ކުރި ވާހަކަ ދަރިފުޅުގެ ބައްޕާމީހާގެ ބުނުމުން، މާލޭގައި ތިބެނީ ކުއްޔަށް ނަގައިގެން ދަރިފުޅު ބަހައްޓައިގެން ގެނައުމަށްވާފަދަ ތަނަވަސްކަން ނެތްކަމަށް އޭނާ ދަރިފުޅުގެ މަންމައަށް އެންގިކަން އެނގެއެވެ. ދަރިފުޅު މާލެއަށް ގެނައުން ގެނައީވެސް، މަންމަގެ ބަލިވުމުގެ ދަރުން، ބައްޕައަށް އެކަމަށް ޚަރަދު ނުކުރެވުނުކަން އެނގެން އޮތެވެ. އަދި މާލެ ގެނައުމުގައި، ދަރިފުޅުގެ ކުއްޔާއަށް ކިޔަވަން ދޫކުރެވުނު ފުރުސަތު އޮވެ އެފުރުސަތު ބޭނުން ނުކުރިކަންވެސް އެނގެން އޮތެވެ. ހަމައެހެންމެ، މާލޭގައި ކުއްޔާ ކިޔަވަން ފުރިގެން ކުރި ނުނަގާ ކަމާއި، ކުރި ނަގަން ފުރި އުފެދިން ކަނބަލުގެ ޝަރުޢީކޮމްޕަނީކަމަށް، ފަސްވެގެން ނަގާދު ކުރުމާއި ކުއްޔާ ހިފާފައިވާން ފެށުމުން ކަން އެނގެއެވެ. މިއާދަހާމެދު، މާލޭގައި ދަރިފުޅު ބަހައްޓައިގެން ހިނގިކަމަށް މަސްރަފު ބޭނުމާ ކުއްޔާ ދައްކަން ހިއްވަ ކުރި ޝަރީޢަތުގެ ފުރުފޮނުވާ ސަރުކާރުން ސާބިތުވާކަމަށް ކުއްޔާ ކަމަށް ބަލައި ނުވެއެވެ.

46. ހަމައެހެންމެ، ކުއްޔާގެ ފޯނަށް އަދާ ރިޕޯޓިއަށް ރާސްބަޔަށްގެ ހަރަދުގެ ގޮތުގައި ބައާންކުރާ -/6000ރ (ހަހާސްރުފިޔާ) އަޕީލް އުފެދިފައިން ހަރަދުގެ ގޮތުގައި ކޯޓު މެދުވެރިކޮށް ނަގައިދޭނެ ހަރަދެއް ކަމުގައި ނުދެކެމެ. ސަބަބަކީ، ރިޕޯޓިއަށް ރާސްބަސް އެދުމަށް ހަރަދުކުރި ގޮތުގެ ތަފުސީލު އެދިން ނުލިބުނު ޖުމުލަ ގޮތެއްގައި ބައާން ކުރި އަދަދެއް ސާބިތުކުރާނެ ގޮތެއްނުވި ޝަރީޢަތުން ނަގައިދެނުމަށް ކުރާނެ ކަމެއް ކަމަށް ނުފެނެއެވެ.

47. މީގެ، އިތުރު ހަރަދުގެ ގޮތުގައި، -/7،119ރ (ހަތްހާސް އެއްސަތޭކަ ނަވާރަ ރުފިޔާ) ޝަރީޢަތުން ނަގައިދޭންޖެހޭ ކަމަށް ދެކެމެ. އަދި އެގޮތުގެ މަތިން ދަރު ކޯޓުގެ ޚުކުމް އިސްތިޢުނާފް ކުރަންޖެހޭ ކަމަށް ދެކެމެ.

އެއްވެސް نفس އަކަށް، އެ نفس އަކަށް ދެއްވާފައިވާ އެއްޗެއްގެ މިންވަރުން މެނުވީ، الله تكليف އެއް ނުޖަހައްސަވައެވެ. ދަތިކަމަކަށްފަހު، ފަސޭހަކަމެއް، الله ލައްވާނުހުށެވެ."

ފަނޑިޔާރު ހަސަން ޝަފީޢުގެ ރައުޔު:

48. މިމައްސަލައިގައި ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ނިޔާޒުގެ ރައުޔަށް ތާއީދުކުރަމެވެ.

އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ އިޖުރާއަތު ބާޠިލްކޮށްދިނުން

49. މި ޤަޟިއްޔާގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުން ހުކުމް ކުރުމުން، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގައި މި ޤަޟިއްޔާ އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް ހުށަހެޅުމުގެ ޙައްޤު މައްސަލައިގެ ޚަސްމުންނަށް ލިބިގެންވެއެވެ. އެގޮތުން އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް ހުށަހެޅުމުގެ މުއްދަތަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުން މި ޤަޟިއްޔާގައި ހުކުމް ކުރާ ތާރީޚުން ފެށިގެން 30 (ތިރީސް) ދުވަހެވެ.[22] އަދި އެ މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި ޝަރީޢަތް ނިމުނު ގޮތުގެ ރިޕޯޓު ޚަޞްމުންނަށް ހަވާލުކޮށްފައިވާނަމަ، އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ މުއްދަތު ގުނަން ފަށާނީ ތާރީޚުން ޝަރީޢަތް ނިމުނު ގޮތުގެ ރިޕޯޓު ޚަސްމުންނާ ހަވާލުކުރާ ތާރީޚެވެ.[23] އެހެންނަމަވެސް ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތުގެ ޚުލާޞާއަށް ބިނާކޮށްވެސް އިސްތިއުނާފަށް ހުށަހެޅިދާނެއެވެ.[24]

[22]/. ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021 (މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު) ގެ 284 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)
[23]. ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021 (މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު) ގެ 284 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ)
[24]. ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021 (މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު) ގެ 284 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)

ހުކުމް:

ދެންފަހެ، އިސްތިއުނާފު ބެލުމުން ކަންކަން އޮތްގޮތުގެ މަތިން ހުރުމުން، އ. ތޮއްޑޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 6/N11C/2022 ޤަޟިއްޔާގައި ހުކުމް ނަގައިދެއްވާފައިވީ، އިސްތިއުނާފު ކުރެވިފައިވާ އ. ތޮއްޑޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު:6/N11C/2022 (ދަރިންގެ ހަރަދު) ޤަޟިއްޔާ އުވާލަން ހުކުމްކުރި ދުވަސްކަމަށްވާ، 23 ފެބުރުއަރީ 2022 އިން ފެށިގެން ކަމަށް ނިންމާފައިވާ ނިންމުން ބާތިލްކޮށް، އެހަރަދު ދައްކަވަންޖެހޭނީ، [redacted] އާއި [redacted] ގެ ވާރިސްތަރިކަތިން، އ. ތޮއްޑޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު:16/N11C/2021 (ވާރިސްތަރިކަތުން) ޤަޟިއްޔާ އުވާލަން ހުކުމްކުރި ތާރީޚް ކަމަށްވާ 02 އޮގަސްޓް 2021 އިން ފެށިގެން ކަމަށް ކާބޯތަކެތާއި، [redacted] ގެ ފަރާތުން ސްކޫލަށް އެދިފައިވާ އިތުރު ހަރަދުގެ ބޭރުން އަންނައުނުގެ ހަރަދާއި، ކުއްޖާ ބަލަހައްޓާ ފަރާތަށް ކުރަމުންދާ ހަރަދުތަކާއި ބެހޭގޮތުން ވީ ގޮތުގެ ހަރަދު ހިމެނޭގޮތަށް މަހަކު 7،119/-ރ (ހަތްހާސް އެއްސަތޭކަ ނަވާރަ ރުފިޔާ) ސަރުކާރުން ނަގައިދޭންޖެހޭ ކަމަށް ކަނޑައަޅައި، އެ ފައިސާ މިއަދު 06 ފެބުރުވަރީ 2024 ވަނަ ދުވަހުން ފެށިގެން 14 (ސާދަ) ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ޖ. ތޮއްޑޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓަށް ދައްކާ ހަވާލުކުރުމަށް [redacted] އަށް އަންގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި މި މައްސަލަ ބަލާ ފަނޑިޔާރުންގެ އެއްބަސްވުމުން ހުކުމްކޮށްފީމެވެ.

މި ޤަޟިއްޔާ ބަލައި ހުކުމް ކުރީ:

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ނިޔާޒް | ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ފައިސަލް (ރިޔާސަތު) | ފަނޑިޔާރު ޙުސައިން ޝަހީދު